

Vägledning och checklista

God man för ensamkommande barn

***Framtagen av arbetsgruppen överförmyndare och gode män i projektet
Ensamkommande barn i Stockholms län. Beslutad av styrgruppen i projektet.***

Varje ensamkommande asylsökande barn har rätt att få en god man som kan företräda barnet i Sverige. Det är överförmyndaren i den kommun som barnet vistas i som förordnar en god man.

I uppdraget som god man till ett ensamkommande barn är man både i vårdnadshavares och i förmyndares ställe. Ett vanligt uttryck är att man som god man ska vara det nav kring vilket barnets angelägenheter samordnas.

Gode mannens uppgifter:

- Träffa barnet och boendet för en presentation och etablera ett förtroende. Innan gode mannen förordnas bör gode mannen träffa barnet för att barnet ska kunna samtycka till att vederbörande förordnas som god man.
 - Gode mannen bör berätta om sitt uppdrag och vad en god man kan, får och ska göra för barnet. Beroende på barnets ålder, mognad och hälsotillstånd ska gode mannen informera barnet om hur asylärendet går till, vilka myndighetskontakter som kommer att ske, om boende, skola och hälsoundersökning.
- Genom uppvisande av det registerutdrag gode mannen erhåller från överförmyndaren meddela socialtjänst, boende, skola (om barnet redan går i skolan, annars vid inskrivningen) med flera om sitt uppdrag.
 - Gode mannen har genom sitt ställföreträderskap rätt att ta del av information som rör barnet och ska bli informerad om och har rätt och är skyldig att delta i möten m.m. gällande barnet. Det är viktigt att gode mannen har ett nära samarbete med både barnet, boendet och socialtjänsten samt övrig personal som arbetar med barnet/ungdomen.
- Ansöka om asyl/uppehållstillstånd hos Migrationsverket
 - Gode mannen är enligt lag skyldig att ansöka om uppehållstillstånd för barnet. Om det offentliga biträdet inte redan ansökt om uppehållstillstånd för barnet ska den gode mannen se till att det blir gjort. Gode mannen bör därför omgående ta kontakt med det offentliga biträdet. Barnet har rätt att få sin sak prövad i Sverige även om den gode mannen anser att möjligheterna att få asylansökan beviljad är små. Det är den gode mannens ansvar att bevaka att det offentliga biträdet för barnets talan.
- Företräda barnet i rättshandlingar (gentemot t ex Migrationsverket, socialtjänsten, polis m.m.), samt att närvara vid besök på Migrationsverket, hos socialtjänsten och med det offentliga biträdet.

- Den gode mannen har både rätt och är skyldig att bestämma i frågor som rör barnets angelägenheter. Vid varje tillfälle som en myndighet ska träffa barnet har gode mannen både rätt och skyldighet att närvara. Ett barn under 18 år är underårigt och ska vid dessa tillfällen alltid ha en ställföreträdare vid sin sida. Gode mannen kan dock ge sitt samtycke till att barnet får ha ett enskilt samtal med t.ex. en socialsekreterare.
- Besluta i frågor gällande boende tillsammans med socialtjänsten
 - Det är gode mannen som har det avgörande inflytandet över frågan om barnets boende. Detta gäller dock först när barnet placerats i en anvisningskommun. Har gode mannen en annan uppfattning än socialnämnden i frågan om boende är det gode mannen som bestämmer.
- Ansöka om dagersättning från Migrationsverket
- Ansöka om andra bidrag, t ex klädbidrag, resebidrag, aktivitetsbidrag hos Migrationsverket.
 - Kontakta migrationsverket för att få veta vilka bidrag barnet kan ha rätt till.
- Ansöka om plats på förskola/skola
 - Alla barn i Sverige har rätt att gå i skola. Det gäller även ensamkommande barn. Gode mannen är skyldig att se till att barnet får möjlighet att gå i skolan. Gode mannen bör samråda med socialtjänsten om vilken skola som är lämplig för barnet men det är gode mannen som har den slutliga bestämmanderätten.
- Delta i utvecklingssamtal i skolan
- Förvalta eventuella tillgångar, förmedla pengar, hjälpa till med att betala räkningar mm.
 - Detta innebär även att gode mannen har ett ansvar att se till att barnets pengar går till avsett ändamål. Gode mannen behöver inte närvara vid t.ex. klädinköp men har ett ansvar för att bidrag till vinterjacka faktiskt går till inköp av vinterjacka genom att t.ex. samarbeta med barnets boende eller kontaktperson. Eftersom det finns riktlinjer för vad Migrationsverkets dagersättning ska gå till (kläder, skor, hygienartiklar, telefonsamtal m.m.) är det inte lämpligt att gode mannen lämnar över ersättningen till barnet så att barnet kan använda pengarna fritt. Om barnet då köper en mobiltelefon eller betalar av reseskulder finns inga pengar kvar till det som pengarna är avsedda för.
- Redovisa uppdraget till överförmyndarnämnden
 - Gode mannen är enligt lag skyldig att inom två månader från den dag överförmyndaren beslutar om förordnandet lämna in en förteckning över barnets tillgångar och skulder. I de flesta fall har barnet inga tillgångar eller skulder men förteckningen måste ändå lämnas in. Gode mannen ska sedan varje år redovisa barnets ekonomi till överförmyndaren om gode mannen inte erhåller en befrielse från att lämna årsredovisning. Gode mannen ska dock alltid ha god kontroll på barnets ekonomi och inte sammanblanda den med sin egen. Gode mannen ska även lämna in en redogörelse över uppdraget till överförmyndaren för att denne ska kunna granska arbetet och bestämma ett skäligt arvode. Om gode mannen har utfört uppgifter som inte ingår i uppdraget kan gode mannen inte heller räkna med att få arvode för detta.
- Bevaka att barnet får den tillsyn, sjukvård och tandvård barnet behöver.

- Asylsökande barn har samma rätt till hälso- och sjukvård inklusive barnpsykiatrisk vård och tandvård som andra barn bosatta i Sverige. Gode mannen är den som ska "se till" att allt fungerar för barnet. Det är boendepersonal eller kontaktpersonen - inte den gode mannen - som följer med barnet till läkare eller olika fritidsaktiviteter o.s.v. Gode mannen ska dock bevaka att barnet får dessa behov tillgodosedda.
- Ansöka om stöd enligt socialtjänstlagen och LSS vid behov, t.ex. ansöka om kontaktperson för barnet.
- Representera barnet om det blir utsatt för eller begår brott
 - Myndigheter eller andra kan inte åberopa god mans avsaknad av tystnadsplikt som skäl för att vägra gode mannen att närvara vid förhör.
- Ingripa om barnet riskerar att komma till skada
- Medverka till kontakt med föräldrar, släktingar och eventuell återförening
- Meddela folkbokföringen och överförmyndaren när permanent uppehållstillstånd erhållits
- Meddela överförmyndaren om barnet flyttar, både inom och utom kommunens gränser
- Gå igenom med barnet och det offentliga biträdet vid avslag på asylansökan

Så långt det är möjligt ska god man samråda med barnet i alla beslut som fattas och ta hänsyn till barnets synpunkter!

- Det kan uppstå frågor kring barnet där den gode mannen fått ett förtroende av barnet och som barnet inte vill att andra ska få veta. Gode mannen bör då inte föra sådana uppgifter vidare. Skulle gode mannen finna att det vore till gagn för barnet att t.ex. Migrationsverket fick ta del av detta förtroende bör gode mannen diskutera detta med barnet och förklara varför det vore bra om Migrationsverket fick reda på informationen. Om barnet trots detta inte önskar att det förs vidare bör gode mannen inte heller gå emot barnets vilja.

I gode mannens uppdrag ingår inte:

- Att sköta den dagliga omvårdnaden och tillsynen av barnet (inte heller att läsa läxor, lära simma o.l.)
- Att försörja barnet (eller köpa kläder m.m. till barnet för egna pengar som barnet sedan ska betala tillbaka. Det är inte tillåtet att sammanblanda sin egen och barnets ekonomi eller att skuldsätta barnet.)
- Att företräda barnet vid den rättsliga prövningen av asylfrågan, det är det offentliga biträdets roll.

- Det är viktigt att veta att det är det offentliga biträdet som fått uppdraget att företräda barnet i asylärendet. Gode mannen bör inte själv agera t.ex. genom att skicka in skrivelser till eller kontakta migrationsdomstolarna. Det är bitrådets uppgift. Gode mannen bör dock ha ett nära samarbete med biträdet så att barnets ärende blir så väl utrett som möjligt.

”Det är mycket viktigt att den gode mannen har klart för sig vad hans eller hennes roll består i och inte agerar som en ”mamma eller pappa”. Om så sker uppstår ofta problem för barnet som hade kunnat undvikas om gode mannen hade agerat mer professionellt.”¹

I de flesta fall har barnet föräldrar någonstans i världen och gode mannen är bara en juridisk företrädare.

Uppdraget efter att barnet fått permanent uppehållstillstånd (PUT)

Efter att barnet har fått permanent uppehållstillstånd är uppdraget mer inriktat på den dagliga omsorgen och den långsiktiga planeringen för barnet och han/hon är därför berättigad till att en vårdnadshavare förordnas för honom/henne. Under den tid socialnämnden utreder vem som kan vara lämplig som särskilt förordnad vårdnadshavare är den gode mannen skyldig att kvarstå som ställföreträdare för barnet. Anledningen är naturligtvis att barnet inte får vara utan ställföreträdare. Detta får dock inte fortgå under en alltför lång tid. Gode mannen bör därför ha en nära kontakt med socialnämnden för att påskynda arbetet med att få en permanent ställföreträdare för barnet.

Ibland får den gode mannen frågan om han eller hon vill träda in som en särskilt förordnad vårdnadshavare. Det är självklart den gode mannen som själv avgör detta. Dröjer det bara några månader till dess barnet blir 18 år kan den bästa lösningen vara att gode mannen kvarstår i sitt uppdrag men det ska inte vara huvudregeln och definitivt inte om barnet är yngre. Då krävs en långsiktighet som i normalfallet inte den gode mannen är inriktad på. Det åligger socialnämnden att utreda och finna den mest lämplige för uppdraget som vårdnadshavare.

Några uppgifter måste dock gode mannen göra i väntan på vårdnadshavare;

- Ansöka om ekonomiska bidrag, t ex. studiebidrag (dagersättningen från migrationsverket upphör när barnet får permanent uppehållstillstånd)
- Återlämna LMA och bankkort till Migrationsverket
- Ansöka om pass och id-kort
- Öppna bankkonton till barnet

¹ Ensamkommande barns rätt, Eva von Schéele och Ingmar Strandberg, Stockholm 2010, s.20 f)

Uppdragets upphörande

- Uppdraget upphör om barnet lämnar Sverige eller annars avviker.
 - meddela därför omgående överförmyndaren om barnet lämnar Sverige
- Uppdraget upphör automatiskt vid barnets 18-årsdag.
 - informera barnet i god tid om när uppdraget avslutas
- Uppdraget upphör om föräldrar kommer till Sverige eller om barnet får en särskilt förordnad vårdnadshavare.
 - avrapportera ärendet till en särskilt förordnad vårdnadshavare
- Upprätta en slutredovisning när uppdraget upphör. Den ska lämnas till överförmyndaren inom en månad.

Vid byte av god man - tänk på att uppdraget kvarstår tills överförmyndaren tillsatt en ny god man!

Checklistan

Använd vidhängande checklista vid utförandet av ditt uppdrag. Med checklistan till hands missar du inte att utföra viktiga uppgifter för barnets bästa.

Checklistan hämtad ur Ensamkommande barn och ungdomar: en praktisk handbok om flyktingbarn, av Kerstin Fälldin och Görel Strand.

CHECKLISTA

Barnets personuppgifter:

Barnets adress:

Ombud:

Kontaktperson Migrationsverket:

Kontaktperson Socialtjänsten:

Anlände till Sverige:

Beslut:

Omgående	√	Att göra
		Träffa barnet
		Kontakta barnets ombud
		Ge ombudet fullmakt att ansöka om uppehållstillstånd
		Inskrivningssamtal hos Migrationsverket
		Ansöka om LMA- och bankkort
		Ansöka om dagersättning
		Ansöka om bidrag till kläder och buskort
		Lämna tillgångsförteckning till överförmyndaren
		Om barnet utsatts för brott, medverka till att målsägarbiträde utses
Snarast	√	Att göra
Boka		Hälsoundersökning och ev. vaccinationer
		Tandläkarbesök
		Kontakta handläggaren på Socialtjänsten
		Skriva in barnet i skola
		Se till att barnet anmäls till fritidsaktiviteter
		Tid för genomgång av asylprocessen med barnet
Vid behov		Kontakta psykiatriska barn- och ungdomsvården
		Ansöka om social kontaktperson

Bevaka		Att Socialtjänsten godkänner ev. familjehem
		Boendets genomförandeplan
		Socialtjänstens utredning och vårdplan
		Utredning hos ombud/Migrationsverket
Medverka		Planeringssamtal med boendet
		Utvecklingssamtal i skolan
Efter positivt beslut	√	Att göra
		Meddela alla berörda om beslutet
		Folkbokföra barnet genom Skatteverket
		Skriva in barnet hos Försäkringskassan
		Återlämna LMA- och bankkort
		Diskutera ev. överklagande
		Beställa ID-kort till barnet
		Öppna bankkonto till barnet
Vid behov bevaka		Ansökan om studiemedel hos CSN
		Ansökan om särskilt förordnad vårdnadshavare
		Ansökan om barnbidrag
Vid avslag	√	Att göra
		Via ombudet överklaga beslutet
Medverka		Planering för återvändande